

(Nadaljevanje s 4. strani)

vodstva z lastnim organom družbenega upravljanja ali ima včasih ta organ še vedno značaj roditeljskih odborov.

Posledice vsega tega so raznolike in nedogledne. Med drugimi poudarjamo, da žene matere obremenjene s skrbjo in nemirom kljub svojim naporom zmanjšujejo svojo koncentracijo pri delu, trošijo več energije, utrujenost in psihična vznemirjenja, ki so v teh položajih neizbežna, pa ne spodbujajo niti delovne storilnosti. M. M.

CENE V ČRNI METALURGIJI

Pri nas so bile l. 1954 določene najvišje cene, po katerih je mogoče prodajati važnejše surovine in izdelke črne metalurgije, kakor so železna ruda, staro železo, koks, belo in sivo surovo železo, nato valjani, vlečeni in kovani izdelki in polizdelki. To je bilo storjeno zato, ker so tedaj te cene narasle. Porast bi bil lahko vplival tudi na cene strojegradnje, kovinskopredelovalne industrije in drugih gospodarskih vej.

Ta ukrep so šteli za začasen, in to iz dveh razlogov. Prvi razlog je, da teži gospodarska politika sploh k postopnemu nadaljnjemu zmanjšanju in ukinitvi vseh administrativnih vmešavanj v gospodarsko življenje. Drugi razlog je v tem, ker tedaj ugotovljene odnose med temi cenami, prav tako pa tudi njihovo povprečno višino, ni bilo mogoče vzeti za realne, dokler jih ne potrdi ali popravi praksa, predvsem tržišče.

Minula tri leta izkušenj sedaj že dajejo osnovo za določene popravke. Posebno je treba upoštevati, da je v tem času prišlo do nekaterih sprememb v gospodarskih gibanjih, ki zahtevajo, da te cene revidiramo. Nekateri materiali za proizvodnjo so se podražili. Cene premoga za koksiranje so se na svetovnem tržišču večale, proizvodnja naših koksarn pa je še vedno draga in nerentabilna. Uvoženo staro železo je prav tako dražje, prav tako tudi nekateri drugi materiali. Hkrati je bil uveden prometni davek na nekatere izdelke črne metalurgije, nekaj novih prispevkov in odplačil anuitet, povečale pa so se tudi plače in prevozni stroški.

Kar se tiče razmerja cen med različnimi izdelki same črne metalurgije, se je tu prav tako pokazala potreba po določenih spremembah. Posebno mesto ima vprašanje cen železne rude. Čeprav so v povprečju pri nas cene v metalurgiji nad evropskimi cenami, tega ni pri železni rudi. Po drugi strani je rudnik »Vareš« še v graditvi, ki se bo končala prihodnje leto, s sedanjimi cenami — kljub investicijskim kreditom — pa nima finančnih možnosti, da bi to graditev izvedel do konca. Povišanje cen za vareško rudo potegne za seboj tudi potrebo po povečanju cen rude iz Ljubije zaradi normalnega razmerja med temi cenami in da ne bi prišli uporabniki rude v neenak položaj.

V vsakem primeru zahteva ustvarjeni položaj spremembe v cenah železne rude in nekaterih drugih surovin, materiala in izdelkov črne metalurgije.

Po drugi strani bi mogli bistvenejši premiki teh cen postaviti podjetja nekaterih drugih vej, posebno pa kovinske industrije in strojegradnje pred nove probleme. Nekatera bi morala tudi sama povečati cene, kar pa bi mnogim (posebno v strojegradnji) otežkočilo prodajo. Razen tega ni znatnejše povečanje cen v skladu s splošno smerjo gospodarske politike, ki teži za nadaljnjo ustalitev cen in gospodarstva sploh.

Nekateri predlagajo, da bi problem rešili predvsem z zmanjšanjem, pri nekaterih izdelkih pa s popolno ukinitvijo prometnega davka. Tako bi se sredstva skupnosti, ki izvirajo iz tega davka, nekoliko zmanjšala, po drugi strani pa bi se položaj metalurških podjetij tako popravil, ne da bi odstopili od politike ustaljevanja cen tudi na tem sektorju. Prav tako je treba dodati, da je splošna raven cen metalurških izdelkov pri nas nekaj nad evropskim povprečjem, težimo pa za tem, da tako v tej kakor v drugih vejah s povečanjem delovne storilnosti in zmanjšanjem stroškov cene postopno približamo evropskim cenam. Zmanjšanje davka bi omogočilo, da bi se cene v metalurgiji povečale samo delno, v najnujnejši meri in do meje, do katere ne bi povzročilo dviga cen v drugih industrijskih vejah.

Prav sedaj raziskujejo možnosti in proučujejo predloge za te rešitve.

Pripomniti je treba, da disparitete (neusklajene cene) niso problem samo v črni metalurgiji. Te težave se pojavljajo tudi na drugih gospodarskih področjih, praviloma tam, kjer obstaja administrativni vpliv na cene, začeni od stanarine pa do cen električne energije (o katerih je bila te dni že objavljena uredba).

Teži se za tem, da bi teh disparitet v načelu ne odpravljali administrativno niti naglo, temveč naj bi bilo to postopno gibanje in da bi to dosegli predvsem s samim razvojem proizvodnje in razdelitve ter z vrsto ekonomskih in administrativno-ekonomskih ukrepov. Pri tem se bo računalo s tem, da ne bi prišlo do občutnejšega povišanja cen, posebno pa, da ne bi zavrli realnega povečanja osebne potrošnje in splošnega izboljšanja življenjskih pogojev, kar je ena izmed pomembnih prvin gospodarske politike za naslednje razdobje.

Problem postopnega odpravljanja disparitet v cenah ima razen drugih vprašanj pomembno mesto tudi v predlogu perspektivnega plana gospodarskega razvoja, ki ga sedaj pripravljamo.

Kredit v letu 1956 in v začetku leta 1957

Če proučujemo gibanje kratkoročnih kreditov v l. 1956, že na prvi pogled opazimo velik porast teh kreditov v primerjavi z l. 1955. Višina vseh vrst teh kreditov se je povečala ob koncu leta (gospodarski kratkoročni krediti, krediti prebivalstvu in proračunom in drugi krediti) v primerjavi s stanjem ob koncu l. 1955 za 308 milijard. To je eno izmed največjih letnih povečanj v zadnjem času. Kredit se je predvsem povečal pri gospodarskih organizacijah (za 237 milijard dinarjev), nato pa pridejo krediti proračunom (za 67 milijard) in drugi.

Kakor pa je znano, ni prišlo lani na tržišču kljub tako velikemu povečanju kreditov do motenj, temveč je bilo nasprotno zelo ustaljeno. Vzroke za tak položaj moramo iskati v dejstvu, da je lani prišlo do zelo občutne uporabe ukrepov, ki so bili usmerjeni v omejevanje investicijskih naložb. Te ukrepe smo izvajali predvsem s blokiranjem in zadrževanjem uporabljanja investicijskih skladov. Ti ukrepi so bili blokiranje 20% dotoka lokalnih/investicijskih skladov in podobnih skladov gospodarskih organizacij, vplačilo znatnih zneskov v splošni sklad obratnih sredstev in podobno.

Blokirana sredstva so še naprej ostala pri gospodarskih organizacijah in ustreznih organih ter so se pri njih kopičila, na drugi strani pa je prišlo do povečanja blagovnih zalog in do pomanjkanja obratnih sredstev.

Kakor je znano, je to bilo tudi določeno s planom za l. 1956. Hkrati pa so se lokalni investicijski skladi in skladi podjetij povečali bolj, kakor so računali. Po drugi strani proračunski dohodki niso dosegli tistih zneskov, s katerimi so računali. Vse to je končno zahtevalo, da s krediti odpravimo težave, ki so nastale, to je, da gospodarskim organizacijam omogočimo povečanje blagovnih zalog in hkrati povečanje proizvodnje in da kreditiramo najvažnejše planirane proračunske izdatke. Tako je bilo po eni strani z omejitvami uporabe skladov umaknjenih za okrog 158 milijard denarnih sredstev, po drugi strani pa se je povečal kredit za 308 milijard. To bi pomenilo, da je znašal skupni porast denarne množine 150 milijard (308 manj 158).

Gornjemu znesku umaknjene denarne množine pa je treba dodati še okrog 100 milijard dinarjev povečanja denarja v investicijskih skladih, katerih uporabo — razen blokade, ki je že vračunana v ta znesek — smo zelo zavirali. Prav tako moramo prišteti okrog 20 milijard na račun povečanja tako imenovanega »denarja na poti« zaradi povečanja števila raznih bančnih enot. Tako pridemo do rezultata, da je znašalo dejansko povečanje denarne množine v l. 1956 približno okrog 30 milijard dinarjev. V primerjavi z denarno množino ob koncu l. 1955 znaša to v odstotkih okrog 7%, kar je skoraj popolnoma normalno.

Če upoštevamo ta dejstva, pridemo do sklepa, da je porast kredita v l. 1956 ustrezal dejanskemu gibanju našega gospodarstva. Za porastom kredita so predvsem znaten porast zalog končnih izdelkov po eni strani in po drugi strani naporji gospodarskih organizacij, da uskladijo svojo proizvodnjo z zahtevami tržišča.

Gibanja v začetku letošnjega leta prav tako očitujejo nadaljnjo težnjo po ustalitvi tržišča. V januarju so se skupni krediti zmanjšali za 3,6 milijarde din, hkrati pa je prišlo tudi do zmanjšanja denarne množine, in to za okrog 24 milijard. Nepopolni februarški podatki prav tako kažejo podobno gibanje.

Po vsem lahko rečemo, da lani kljub na videz velikemu povečanju kredita ni prišlo do motenj v gospodarstvu in na tržišču. To povečanje je bilo, kakor smo povedali, popolnoma v skladu s določenimi gibanji in z zamislimi družbenega plana za l. 1956.

Nikola Miljanič